

EMINESCU, POET NAȚIONAL ȘI UNIVERSAL

„Un om poate avea nimic având totul și totul având nimic“ (Mihai Eminescu). De la debutul din 1866 până în 1883, anul întunecării „sfântului preacurat al gherului românesc“, Eminescu a ridicat desăvârșirea poetică și filozofică în numai 17 ani. La 12/24 ianuarie apare broșura „Lăcrămioarele învățăceilor gimnaziști“ în care cea de-a doua poezie este dedicată preaiubitului său profesor, Aron Pumnul, „La moartea lui Aron Pumnul“. Poezia este semnată Mihai Eminovici, privationist.

Tânăra generație românească se află sub influența operei poetice a lui Eminescu. Prin el, gândirea și sensibilitatea românească au trăit o extindere a orizontului lumii, al cugetării și al simțirii care ne-au transformat în mod esențial. Fără el, am fi cu toții altfel și mai săraci.

„Dacă românii recunosc în Eminescu pe cel mai mare poet al lor e pentru că Eminescu tocmai a știut să exprime în mod remarcabil sufletul țării sale, traducând cu fidelitate aspirațiile sau visurile compatrioților săi“ (Alain Gjuillerman). „Eminescu știa foarte bine că Europa nu ar fi interesată de un popor care ar fi maimuțărit ultima modă de la Paris sau de aiurea“ (Mircea Eliade).

Eminescu a fost un „om al timpului modern“. A luptat mult pentru a dovedi în toate manifestările geniul autentic al poporului român. S-a străduit să impună realitățile naționale în artă, în politică, în filosofie ca și în economie. Erau, după opinia sa, singurele realități ce ar fi putut interesa Europa, erau singurele contribuții fecunde pentru armonia dintre popoare.

„Fiind foarte român, Eminescu e universal“ (Tudor Arghezi). Un poet reușește să se integreze în câmpul valorilor universale pe trei căi distincte. Mai întâi, el atinge această treaptă îmbogățind și aducând la ultima perfecțiune – încă nerealizată până atunci – unele expresii dinainte existente, încă mai desăvârșit exprimate. În al doilea rând, poetul devine universal atunci când, prin elementele noi și valabile ale creației sale, contribuie substanțial la întregirea celor mai reprezentative trăsături ale momentului pe care-l trăiește. Eminescu îmbogățește romantismul și îl înalță până la ultima treaptă a desăvârșirii. Conținutul acestei indicații globale poate fi mai precis urmărită în diferite planuri. În primul rând, perspectiva marilor depărtări, unde se fixează antologic poetul, își descoperă unul din punctele de plecare tot în romantism. Eminescu depășește nu numai raza romantică, ci și toate

celelalte antecedente cunoscute. Când spunem asta nu ne raportăm la mai facilul caracter cantitativ al acestei dimensiuni, ci la cel calitativ, adică la plinurile, pe care densa sa viziune le proiectează pe o rază continuă în infinitul spațiului și al timpului generic.

În adâncul lor indefinibil, marile gesturi cosmice fac din Eminescu unul dintre cei mai mari poeți titanici ai lumii. La Eminescu ființa umană, personificată în geniu, este ea însăși natura infinită. Eminescu este primul liric care retrăiește dulcele cu o atare intensitate și bogăție de nuanțe, încât întrece cu mult până și punctul de plecare valabil al primei inițiative romantice. Ca atare, Eminescu nu numai că depășește romanticul în gradul de promovare lirică a dulcelui, dar rămâne, sub aspectul de față, egalat numai de Dante în toată literatura universală.

Numai prin faptul că Eminescu a adus o ultimă încununare romantismului, întrecându-l în atâtea dimensiuni ale sale, poetul și-a cucerit cu strălucire universalitatea. A contribuit substanțial la întregul profil poetic din ultima jumătate a veacului trecut, cu alte cuvinte, chiar la actualitatea istorică a timpului său. Poetul participă substanțial la fundamentarea trăsăturilor distinctive ale vremii sale. Eminescu se numără printre cei dintâi poeți europeni, de factură majoră în care se află înscrisă întipărirea filosofică a lui Schopenhauer. În această privință, el se vede precedat numai de unele figuri strălucite ale Germaniei din acea vreme. El este însă primul mare poet din afara acestei sfere germane, în opera căruia se poate urmări pătrunderea filosofului. Eminescu poate fi considerat drept un original participator la cele dintâi manifestări schopenhaueriene în cultura poetică modernă.

Independent de Verlaine și alții, (dar în același timp), Eminescu reprezintă în acest timp cu strălucire o poziție identică, recunoscută în aceeași lucidă tensiune post-romantică între ideal și realitate. La caracterul modern al concepției artistice, consemnate până acum, se poate adăuga unul tot atât de avansat în ceea ce privește fizionomia însăși a artei eminesciene. Aici, la caracterul elementar romantic, se asociază și o componentă rafinată alcătuită din cristalizări subtile, specifice unei întregi atmosfere de lirism post-romantic cu nuanțe de modernism. Rafinamentul modern al lui Eminescu se desprinde din perspectiva opticii și a motivelor și, tot atât de pronunțat, din perspectiva tratărilor artistice.

Există atâtea aspecte, unde, la universalitatea lui Eminescu ca apariție culminantă a romantismului, se mai adaugă și aceea de colaborator esențial la crearea coordonatelor poetice ale epocii sale post-romantice. Am spus, însă, că un poet mai devine universal și pe-o a treia cale, aceea de precursor, de

purtător al unor germeni anticipatori pentru viitor. Astfel în Odă (în metru antic), care în lirica eminesciană, mi se pare că atinge cea mai înaltă distilare către esența ființei, poetul dezvoltă, la gradul supremei concentrări, o întreagă dialectică existențială: poetul urmărește stringent procesul instaurării în starea de a fi, o dată cu ieșirea din alienare. În mod cu totul independent, Odă (în metru antic) rămâne pe plan mondial poate prima valoroasă piesă lirică a existențialismului.

În sfârșit, ceea ce îl mai prezintă pe Eminescu într-o lumină actuală este cultivarea versului liber, anume nu în forma incipientă, inaugurată de unii simbolști, ci în cea avansată și radicală de astăzi. Avem astfel indicii fundamentale, care ne relevă universalitatea poetului și latura sa precursoră. Eminescu nu numai că participă la toate cele trei moduri, care decid caracterul universal al unui artist, dar le și ilustrează în expresii din cele mai esențiale. Marca universalității, într-o formă atât de plenară, se întâlnește la cei mai mari poeți ai lumii. „Când va răsări est Luceafăr pe cerul Daciei, bătrânii ei vor întineri de bucurie, fetele ei vor corona cu flori pe îngerul care va cuteza a lua vălul străin ce le întunecă, feciorii-l vor purta în triumf ca pe un mare erou, care au șters macula străină de pe numele românesc, poporul îi va da eterna memoria cu mormânt de neuitare pe care i-l va înălța inima sa, cea recunoscătoare, ca restauratoriul tinereților limbei sale“ (Simion Bărnuțiu, 1853).

*Stud. **Betina MOISE***

